

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

แนวทางการพัฒนา ตามตำราแม่ฟ้าหลวง

เรื่อง

การปลูกป่า ปลูกคน :
การเพาะและปลูกไทร

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

ISBN (ebook) 978-616-7681-17-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2559

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2559 โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือนี้ไปเผยแพร่ในทุกรูปแบบต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
ยกเว้นการอ้างอิงเพื่อการศึกษาและการวิจารณ์

จัดทำโดย : มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

สารบัญ

1. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์และลักษณะทั่วไป	03
1.1 ไทร	03
1.2 โพธิ์	06
1.3 ไทรย้อยใบแหลม	08
1.4 โพธิ์นก	10
2. การขยายพันธุ์	13
2.1 การเก็บและเตรียมเมล็ดพันธุ์	13
2.2 การเพาะเมล็ด	19
2.3 การดูแลเมล็ดที่เพาะ	23
2.4 การเพาะกล้า/การย้ายกล้าลงถุง	24
2.5 การดูแลกล้า	27
3. ตารางประมาณการแรงงานสำหรับการปลูกไทร	29
4. สรุปปฏิบัติการเพาะปลูก	30

[0 1]

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์และลักษณะทั่วไป

ไทรเป็นพืชในวงศ์ Moraceae สกุล Ficus มีหลากหลายพันธุ์ เช่น ต้นไทร ต้นโพธิ์ ต้นไกร พืชตระกูลนี้เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดีย และประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ไทรเป็นพืชที่ได้รับการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์และอยู่ในความเชื่อของชาวไทยมาช้านาน ไทรเป็นไม้สำคัญทางพุทธศาสนา คนไทยส่วนใหญ่จึงเชื่อว่าเป็นไม้มงคลดีสิริ นอกจากนั้นแล้ว ไทรยังเป็นต้นไม้ที่ให้ร่มเงา และมีส่วนสำคัญในการปรับสมดุลของธรรมชาติ อีกทั้งยังช่วยสร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดขึ้นในป่าด้วย เพราะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ ให้ผลที่เป็นอาหารของสัตว์บางชนิด และยังเป็นที่อยู่อาศัยของพืชบางชนิดด้วย เช่น กล้วยไม้ กาฝาก เป็นต้น

ตามธรรมชาติแล้ว พืชสกุลนี้ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด และอาศัยนกเป็นตัวช่วยในการขยายพันธุ์ เนื่องจากเมล็ดของพืชตระกูลนี้มีเปลือกแข็ง กรดในกระเพาะของนกจะช่วยกัดกร่อนเปลือกของเมล็ดให้บางจนสามารถงอกได้ แต่อัตราการงอกยังคงมีน้อย

1.1 ไทร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus concinna* Miq.

ชื่อวงศ์ : Moraceae

สกุล : Ficus

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน และแพร่กระจายทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลำต้น : สูงได้ถึง 30 เมตร มียางสีขาว รากอากาศเกิดใกล้โคนต้น ลำต้น และทุกส่วนสีน้ำตาล ไม่มีขน

ผิวเปลือก : สีเทาเรียบ

ใบ : ใบอ่อนสีชมพู ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ รูปรี หรือรูปใบหอกกลับ กว้าง 2 - 4 เซนติเมตร ยาว 5 - 8.5 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือแหลมตีสั้นๆ โคนแหลมหรือสอบ ขอบเรียบ แผ่นใบหนา เส้นแขนงใบข้างละประมาณ 12 เส้น ปลายเส้นจรดกันก่อนถึงขอบใบ เส้นกลางใบสีขาว เห็นเด่นชัด ทั้ง 2 ด้าน ก้านใบยาว 1.2 - 1.5 เซนติเมตร หูใบ 2 อันประกบกันหุ้มยอดอ่อน รูปไข่แกมรูปใบหอก ร่วงง่าย

ดอก : ช่อดอกออกเป็นคู่ตามง่ามใบ และอยู่ทางด้านล่างของใบ มีใบประดับเล็กๆ 3 ใบ รูปคล้ายสามเหลี่ยม ร่วงง่าย ก้านช่อดอกยาว 1 - 5 มิลลิเมตร ช่อดอกรูปร่างคล้ายผล มีฐานรองดอกเล็กมาก แยกเพศอยู่ภายในกระเปาะ ดอกเพศผู้มีจำนวนน้อย อยู่ใกล้รูเปิด ไม่มีก้าน มีกลีบรวมบางๆ

ผล : เป็นหน่วยผล เกิดตามซอกใบ เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.5 - 1 เซนติเมตร ก้านหน่วยผลยาว 0.8 - 1 เซนติเมตร ผิวหน่วยผลมีสะเก็ดสีน้ำตาลกระจายทั่วไป เมื่อสุกสีเหลืองอมส้ม สีเทาอมม่วง หรือสีม่วงเข้ม

ประโยชน์

ไม่ให้ร่มเงา

ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์

ต้นไม้มงคลประเภทหนึ่ง มักปลูกไว้ตามศาสนสถานและสวนสาธารณะต่างๆ เพื่อเป็นร่มเงาและเป็นที่พักพิงแก่สัตว์ต่างๆ

ภาพที่ 1 :
ต้นไทร
(มติชนออนไลน์, 2554, 16 มีนาคม)

ภาพที่ 2 :
ใบและผลไทร
(แมกโนเลียไทยแลนด์, 2554, 6 กุมภาพันธ์)